

Vergaderjaar 1985–1986

19529

Vaststelling van titel 7.17 (verzekering) en titel 7.18 (lijfrente) van het nieuwe Burgerlijk Wetboek

A

OORSPRONKELIJKE TEKST VAN HET VOORSTEL VAN WET EN VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING ZOALS VOORGESTELD AAN DE RAAD VAN STATE EN VOOR ZOVER NADIEN GEWIJZIGD

I. VOORSTEL VAN WET

Lid 3 van artikel 7.17.1.4 luidde oorspronkelijk:

3. Betreft een persoonsverzekering het risico van een meerderjarige derde, dan omvat de mededelingsplicht ook de feiten die deze kent of behoort te kennen en waarvan, naar hij weet of behoort te weten, de beslissing van de verzekeraar afhangt of kan afhangen.

In artikel 7.17.1.5 zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

a. In lid 1 zijn de woorden «de gemaakte fout» vervangen door: de niet-nakoming.

b. In lid 2 zijn de woorden «de fout heeft gemaakt» vervangen door: heeft gehandeld.

c. In lid 3 zijn in de eerste zin de woorden «op de gemaakte fout» vervangen door: op de niet-nakoming van de mededelingsplicht. In de tweede zin zijn de woorden «op de gemaakte fout» vervangen door: op de niet-nakoming.

In artikel 7.17.1.6 lid 4 zijn de woorden «de fout heeft gemaakt» vervangen door: heeft gehandeld.

In artikel 7.17.2.4a lid 1 zijn de woorden «niet herroepen» vervangen door: slechts herroepen met medewerking van de verzekeraar of van de derde.

Artikel 7.17.3.5 lid 1 onder b luidde oorspronkelijk:

b. indien door het overlijden van de verzekeringnemer het risico eindigt;

In artikel 7.17.3.7 zijn na «dan kan» geschrapt de woorden: , behalve indien ingevolge artikel 21 beslag ten laste van de verzekeringnemer is toegelaten. Toegevoegd is de zin: De eerste zin geldt niet in het geval van artikel 21 lid 4.

Artikel 7.17.3.21 luidde oorspronkelijk:

Artikel 7.17.3.21. 1. De rechten van een verzekeringnemer uit een verzekering als omschreven in artikel 13 lid 1 kunnen worden uitgewonnen door derdenbeslag onder de verzekeraar en in faillissement; voor de wijze van uitwinning wordt de verzekeringnemer geacht een vordering op de verzekeraar te hebben, die deze kan betalen. De bevoegdheid tot uitwinning bestaat niet indien de bevoegdheid tot het doen afkopen is uitgesloten.

2. Uitwinning kan geschieden tot het bedrag van de afkoopwaarde verminderd met hetgeen de verzekeraar reeds vóór de uitwinning krachtens de wet of een overeenkomst met de verzekeringnemer op de uitkering mocht inhouden.

3. Uitwinning laat de aanspraken van een derde, wiens aanwijzing als begunstigde vóór de aanvang van het beslag of het faillissement onherroepelijk is geworden, onverlet.

4. Eindigt het risico tijdens het beslag of het faillissement, dan wordt de uitwinning niettemin voortgezet, ook al verkrijgt een derde recht op de uitkering. Een uitkering die alsdan toekomt aan de verzekeringnemer zelf of aan zijn erfgenamen als zodanig, is in haar geheel voor uitwinning vatbaar; hetzelfde geldt, indien artikel 4a lid 7 van toepassing is.

5. Indien de verzekering aanspraak geeft op of moet leiden tot lijfrente-uitkeringen, is uitwinning slechts geldig voor zover het beschikbare bedrag hoger is dan hetgeen nodig is tot verzekering van een jaarlijkse uitkering waarop de tot uitkering gerechtigde bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd recht kan verkrijgen, ter grootte van tweemaal het ouderdomspensioen bedoeld in artikel 9 lid 1 onder b van de Algemene Ouderdomswet. Artikel 475e van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is van overeenkomstige toepassing. De vorige zinnen gelden niet, indien de begunstiging een gift is.

6. De verzekeraar mag het bedrag dat hij ter zake van de uitwinning betaalt, vermeerderd met rente en kosten, voor zover het hem niet wordt terugbetaald, in mindering

brenge op de contante waarde van periodieke uitkeringen, en inhouden op de betalingen uit hoofde of ten laste van de verzekering.

7. Het bedrag dat op de uitkeringen in mindering wordt gebracht, komt ten laste van iedere rechthebbende naar evenredigheid van de grootte van zijn uitkering. De afwijkingen van de vorige zin ten aanzien van de begunstigde derde volgens lid 3 en van de verzekeringnemer volgens lid 4 hebben geen gevolg voor hetgeen ten hoogste ten laste van de overige rechthebbenden kan worden gebracht.

8. Betaling door de verzekeraar wegens uitwinning vóór het einde van het verzekerde risico heeft hetzelfde gevolg als betaling wegens belening onder de bij de verzekeraar gebruikelijke voorwaarden.

De tweede zin van artikel 7.17.3.21a lid 2 is nieuw.

In artikel 7.17.3.21b zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

a. Lid 2 luidde oorspronkelijk:

2. Verkrijgt een derde begunstigde ten gevolge van het eindigen van het verzekerde risico tijdens het faillissement recht op een uitkering, dan zijn de artikelen 23 en 23a van toepassing.

b. In de leden 4 en 5 zijn de woorden «De verzekering» telkens vervangen door: De rechten van de verzekeringnemer.

c. Lid 6 is nieuw.

Artikel 7.17.3.21c is nieuw.

Artikel 7.17.3.23 luidde oorspronkelijk:

Artikel 7.17.3.23. 1. Voor derden bestemde uitkeringen uit een verzekering met premievrije waarde worden met inachtneming van dit artikel en van de artikelen 23a en 23b betrokken in het faillissement van de verzekeringnemer dan wel in de vereffening van diens nalatenschap overeenkomstig afdeling 4.5.4 van Boek 4, indien de schulden de baten overtreffen. Onder derden zijn niet begrepen de personen bedoeld in artikel 21.

2. Lid 1 geldt tot het bedrag van de premievrije waarde welke de verzekering had op de dag voorafgaande aan die waarop het risico is geëindigd, verminderd met hetgeen de verzekeraar reeds voordien krachtens de wet of een overeenkomst met de verzekeringnemer op de uitkeringen mocht inhouden.

3. Lid 1 geldt niet voor een uitkering bestemd voor een derde wiens aanwijzing tot begunstigde reeds vóór de aanvang van het faillissement of het overlijden van de verzekeringnemer onherroepelijk is geworden.

4. Lid 7 van artikel 21 is van overeenkomstige toepassing.

5. Voor de toepassing van lid 1, alsmede van artikel 23a lid 1 van artikel 23b lid 1, wordt met de verzekeringnemer gelijkgesteld diens echtgenoot met wie hij in enige gemeenschap van goederen is gehuwd, mits de verzekering in die gemeenschap valt.

6. De vorige leden en de artikelen 23a en 23b gelden niet in de gevallen waarin artikel 7.3.12c van toepassing is.

In artikel 7.17.3.23a zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

a. Lid 1 luidde oorspronkelijk:

1. De uitkering wordt, behalve in de gevallen bedoeld in artikel 21b, leden 4 en 5, in het faillissement van de verzekeringnemer betrokken, indien zij verschuldigd wordt op het tijdstip waarop hij in staat van faillissement verkeert.

b. Lid 2 is nieuw.

c. Het oude lid 2 is vernummerd tot lid 3.

Artikel 7.17.3.23b luidde oorspronkelijk:

Artikel 7.17.3.23b. 1. De uitkering wordt in de vereffening betrokken, indien zij ten gevolge van het overlijden van de verzekeringnemer verschuldigd is geworden.

2. Voor zover de uitkering in de vereffening wordt betrokken, wordt zij voor het in Boek 4 omtrent vermindering bepaalde aangemerkt als een legaat ten laste van de gezamenlijke erfgenamen.

3. Vermindering geschiedt niet ten laste van de begunstigde die de toestand van de nalatenschap op het tijdstip van de ontvangst der uitkering kende noch behoefde te kennen, voor zover hij aantoont dat hij ten tijde van het verzoek tot benoeming van een vereffenaar niet ten gevolge van de uitkering was gebaat.

II. MEMORIE VAN TOELICHTING

In par. 9 van het algemeen gedeelte zijn ingevoegd de zinnen: De wens de verzekeringnemer, in het bijzonder indien deze natuurlijk

persoon is en de verzekering niet sluit in de uitoefening van een beroep of bedrijf, noodzaakte ertoe verscheidene bepalingen een dwingendrechtelijk karakter te geven. Hierbij is terughoudendheid betracht. Dwingend van aard zijn die bepalingen waarin de bescherming van de consument centraal staat.

De toelichting op artikel 7.17.1.4 lid 3 luidde oorspronkelijk:

Voor dit soort verzekering geldt volgens lid 3 een eigen regeling die is beperkt tot de (medeverzekering betreffende meerderjarige derden, en wel op hun leven of gezondheid, onverschillig of zij zelf ook belanghebbende zijn. Bij persoonsverzekering geldt alleen in dit geval de in lid 2 eerste zin uitgedrukte regel. De vader die zich wenst te verzekeren tegen de ziektekosten die hij ten behoeve van zijn minderjarige kinderen zal moeten maken, behoeft dus niet mede te delen wat die kinderen zelf omtrent hun gezondheid weten of behoren te weten; alleen wat hijzelf als verzekeringnemer daaromtrent weet of behoort te weten, komt in aanmerking. Met de persoon wie het risico betreft, wordt hetzelfde bedoeld als met de in de praktijk der persoonsverzekering vaak gebezigde term «het lijf».

In de toelichting op artikel 7.17.2.25 is de twee na laatste alinea ingevoegd.

De toelichting op de artikelen 7.17.3.21-23b luidde oorspronkelijk:

Artikel 7.17.3.21-23b. 1. Deze artikelen regelen welke rechten schuldeisers van de verzekeringnemer ofwel de curator in diens faillissement of de vereffenaar van zijn nalatenschap kunnen uitoefenen met betrekking tot een lopende verzekering en een verzekeringsuitkering.

Aan de regeling in de artikelen 21-21b ligt ten grondslag de gedachte dat het in een verzekering gestoken vermogen dat de verzekeringnemer zelf op enig tijdstip te gelde kan maken, in beginsel tezelfdertijd vatbaar behoort te zijn voor uitwinning ten gunste van diens schuldeisers.

Het huidige recht gaat niet consequent van zulk een beginsel uit, maar vertoont juist een zeer grillig beeld. Schuldeisers zelf kunnen niet onder de verzekeraar beslag leggen om de geldswaarde van een afkoopbare verzekering uit te winnen. Daarentegen kan, wanneer de verzekeringnemer in staat van

faillissement verkeert, de curator de lopende verzekering onbeperkt doen afkopen, de aanwijzing van begunstigen wijzigen en andere beschikkingshandelingen verrichten.

Gaat dus de huidige regeling buiten faillissement niet ver genoeg, die voor de faillissementssituatie gaat verder dan nodig is, ten nadele van verzekeringnemer en derden.

Het ontwerp beoogt daarom in de eerste plaats lopende verzekeringen die volgens de wet afkoopbaar zijn, vatbaar voor beslag onder de verzekeraar ten laste van de verzekeringnemer te maken. In de tweede plaats worden aan de uitwinning in faillissement dezelfde beginselen ten grondslag gelegd als aan uitwinning door beslag. Tenslotte wordt ook aandacht geschonken aan het belang dat lijfrenteverzekeringen hebben voor de verzorging van de oude dag en van nabestaanden; daartoe wordt een grens vastgesteld beneden welke uitwinning niet is toegelaten.

2. De artikelen 7.17.3.21–21b regelen, zoals gezegd de uitwinning van verzekeringen met afkoopwaarde. Concreet komt dit hierop neer dat de afkoopwaarde kan worden uitgewonnen, gelijk de verzekeringnemer door verpanding of belening de afkoopwaarde tot zekerheid kan doen strekken. Evenals daarbij, blijft ook bij uitwinning van de afkoopwaarde de verzekering overigens in stand. Indien echter voordat de uitwinning een aanvang nam, een derde onherroepelijk als begunstigde was aangewezen, kan geen uitwinning ten laste van de verzekeringnemer plaatsvinden; men zie verder artikel 7.17.3.7 en de toelichting daarbij.

Een bijzonder probleem ontstaat, wanneer tijdens het beslag of faillissement het verzekerde risico eindigt en recht op een uitkering ontstaat. Artikel 21 lid 4 bepaalt dan dat de uitwinning op die uitkering wordt voortgezet, en dat die uitkering in haar geheel voor uitwinning vatbaar wordt, als de verzekeringnemer zelf, zijn erfgenamen of zijn, hem overlevende, echtgenoot daarop recht verkrijgen.

Artikel 7.17.3.21 bevat de bepalingen die gemeen zijn aan de uitwinning van deze verzekering door beslag en in faillissement. Artikel 7.17.3.21a bevat enige regels die slechts voor de uitwinning door beslag gelden, artikel 21b die welke in faillissement van toepassing zijn.

3. De artikelen 7.17.3.23–23b regelen wat er kan gebeuren met de uitkeringen *aan derden* in het

faillissement van de verzekeringnemer en bij de vereffening van diens nalatenschap, volgens het nieuwe erfrecht een aan faillissement verwante rechtsfiguur. Deze artikelen veronderstellen dus dat de verzekering is afgelopen, en de mogelijkheid tot afkoop van artikel 7.17.3.13 derhalve niet meer bestaat.

Ook hier gaat het ontwerp ervan uit dat het «spaargedeelte» van de verzekeringen dat totdien in het vermogen van de verzekeringnemer viel, in de eerste plaats ten gunste moet kunnen komen aan zijn schuldeisers.

Dat brengt in de eerste plaats mee dat hiertoe niet behoort de uitkering voor degene wiens aanwijzing tot begunstigde reeds vóór het faillissement of het overlijden van de verzekeringnemer onherroepelijk was (artikel 23 lid 3, naar analogie van artikel 21 lid 3).

In de tweede plaats moet ook hier het «spaargedeelte» nader worden omschreven. Voor de verzekeringen met afkoopwaarde tijdens hun looptijd is dat de *laatste* afkoopwaarde, maar de artikelen 23–23b kunnen een ruimere kring omvatten, nu het gaat om de situatie waarin het risico is geëindigd, en wel de verzekeringen met premievrije waarde. Daarvan is het spaargedeelte de laatste premievrije waarde, nl. die op de dag vóór het einde van het risico (die derhalve voor verzekeringen met afkoopwaarde met de laatste afkoopwaarde samenvalt). Dit beginsel wordt uitgedrukt in artikel 23 lid 2.

Artikel 23 bevat de algemene regels, artikel 23a de speciale voor het faillissement van de verzekeringnemer, artikel 23b de speciale voor de vereffening van diens nalatenschap.

4. De mogelijkheden tot uitwinning die de artikelen 23–23b bieden, gaan minder ver dan die van artikel 7.3.12c¹.

In de eerste plaats is het verhaal op verzekeringsuitkeringen waarvoor de begunstiging als gift geldt, in artikel 7.3.12c niet beperkt tot verzekeringen met premievrije waarde: ook uitkeringen krachtens risicoverzekeringen vallen daaronder (men zie in dit verband artikel 7.3.12c leden 3 en 4 tegenover artikel 23 lid 3).

Voorts wordt daar verhaal op de gift niet uitgesloten, indien de begunstiging vóór de aanvang der uitwinning onherroepelijk is geworden.

Het verhaal volgens de artikelen 23–23b dient slechts tot voldoening van de schuldeisers van de verzekeringnemer tot de waarde die de verzekering bij diens overlijden had, en is beperkt tot de gevallen van zijn faillissement en vereffening van zijn «negatieve nalatenschap». Verhaal op een gift is ruimer toegelaten: daarop kunnen mede legitimarissen en somgerechtigden volgens afdeling 4.2A.2 van Boek 4 verhaal nemen, ook buiten de gevallen van faillissement en vereffening (vgl. de artikelen 7.3.3b en 7.3.12c lid 6).

Tenslotte beschermt artikel 23b lid 3 de begunstigde die een uitkering te goeder trouw heeft ontvangen, een bepaling die bij de gift ontbreekt.

Artikel 21, waarin de mogelijkheden tot uitwinning door de aard der verzekering worden beperkt, maakt in het algemeen geen onderscheid tussen giften en andere begunstigingen. Niettemin kent het één afwijking voor een gift: men zie lid 5 dat voor lijfrenteverzekeringen die geen gift zijn, een beslagvrije voet voorschrijft.

5. De regeling omtrent de mogelijkheden van verhaal op verzekeringsuitkeringen waarop recht ontstaat wegens het overlijden van de verzekeringnemer, voor diens schulden kan op grond van het bovenstaande nog als volgt worden samengevat.

1° Een uitkering aan de verzekeringnemer zelf en aan zijn erfgenamen en langstlevende echtgenoot is in haar geheel vatbaar voor dit verhaal: artikel 21 lid 4.

2° Een uitkering krachtens de sommenverzekering waarop de erfgenamen als zodanig als begunstigten recht verkrijgen, wordt steeds aangemerkt als een gift en is tot het gehele bedrag voor uitwinning vatbaar (artikel 7.3.12c lid 3).

3° Een uitkering krachtens sommenverzekering aan de derde begunstigde, die als een gift is te beschouwen, is vatbaar voor het verhaal tot het bedrag van haar premievrije waarde of de som der premien over de laatste vijf jaren (artikel 7.3.12c lid 2).

4° Een uitkering krachtens levensverzekering met premievrije waarde aan een derde begunstigde, die niet als een gift is te beschouwen, is tot haar premievrije waarde vatbaar voor het verhaal, doch slechts onder de beperkingen die hierboven onder 4 zijn vermeld.

¹ W.o. 17213.

6. Een samenvatting van de regeling van de artikelen 21-23b en de daarmee verwante bepalingen kan thans ook van een ander gezichtspunt uit worden gegeven, nl. naar de aard der verzekeringen, zoals die onder 1 is onderscheiden.

Op verzekeringen met afkoopwaarde zijn de artikelen 21-23b in hun geheel van toepassing; de artikelen 21-21b indien de uitwinning aanvangt vóór het einde van het verzekerde risico – artikel 21a bij beslag, artikel 21b in geval van faillissement –, de artikelen 23-23b als de uitwinning na het einde van het risico aanvangt en een uitkering is verschuldigd – artikel 23a met nadere bepalingen voor het geval van faillissement, artikel 23b voor het geval van vereffening der nalatenschap.

In plaats van de artikelen 23-23b is artikel 7.3.12c van toepassing, indien de begunstiging als een gift moet worden beschouwd.

Bij niet afkoopbare verzekeringen met premievrije waarde komen de artikelen 23-23b en 7.3.12c aan de orde; zolang geen uitkering is verschuldigd zijn zij niet aantastbaar.

Voor zuivere risicoverzekeringen geldt slechts – behalve de artikelen 7b en 7c – artikel 7.3.12c: op hun uitkeringen is verhaal slechts toegelaten, voor zover zij als een gift moeten worden beschouwd.

7. Het systeem van de artikelen 21-23b van het ontwerp geeft derhalve, tezamen met artikel 7.3.12c, een veel verder uitgewerkte regeling dan het voorontwerp in de artikelen 21 en 23, tezamen met het voorontwerp van artikel 7.3.3. Het gevolg hiervan is dat het ontwerp veel meer gedetailleerde regels bevat dan het voorontwerp, dat bijv. zich beperkte tot de verzekeringen met afkoopwaarde. Dat verschil heeft, zoals uit het bovenstaande blijkt, ook geleid tot een andere indeling in het ontwerp, waarvan artikelen 23 e.v. een regeling voor de uitkeringen van levensverzekeringen met premievrije waarde in het algemeen behelzen.

Een ander essentieel verschil is dat het ontwerp thans ook voor faillissement consequent de lijn doortrekt die in het voorontwerp voor beslag was uitgezet, nl. de beperking van het verhaal tot het spaargedeelte der verzekering – derhalve voor zover een uitkering aan de verzekeringnemer zelf verschuldigd wordt. Het voorontwerp trok deze consequentie niet geheel, omdat de faillissementscurator de verzekering weliswaar tegen

de afkoopwaarde aan de begunstigde moest aanbieden, doch het de mogelijkheid opende dat haar uitkering geheel in het faillissement zou vallen, als de verzekering geen afkoopwaarde bezat of het aanbod niet werd aanvaard. Van deze regeling – die dichter aansluit bij de conclusie van het indertijd aan de Tweede Kamer voorgelegde vraagpunt 34 – wijkt het ontwerp af: weliswaar kan ook volgens het ontwerp de verzekering worden bevrijd uit het faillissement (zie artikel 21b leden 4-7), volgens bepalingen die overigens nog ruimer zijn dan die van het voorontwerp, doch ook indien van lossing geen sprake is, kan een uitkering die niet aan de verzekeringnemer of diens erfgenamen toevalt, volgens het ontwerp, anders dan volgens het voorontwerp, niet in haar geheel in het faillissement worden betrokken.

Onder 1 is er reeds de aandacht op gevestigd dat het ontwerp voorzieningen voor de oude dag en voor nabestaande beschermt.

Ook in andere opzichten wijkt het ontwerp nog van het voorontwerp af. Zo moest bijv. rekening worden gehouden met de meer gedetailleerde regeling die artikel 5 bevat omtrent het onherroepelijk worden van de begunstiging; vgl. artikel 21 lid 3 jo artikel 23 lid 3, artikel 21a lid 2 en artikel 21b lid 2.

Verdere detaillering was ook het gevolg van een nader onderscheiden van de hoogte van de afkoopwaarde naar het tijdstip van uitwinning; die de uitwerking van artikel 21 lid 2 in artikel 21a leden 1 en 3, en artikel 21b leden 1 en 5-7, alsmede artikel 23 lid 2.

Tenslotte werd ook de juridische constructie voor beslag en faillissement enigszins gewijzigd: werd volgens het voorontwerp de afkoopsom zelf door de verzekeraar aan de verzekeringnemer verschuldigd, het ontwerp beperkt zich tot de bepaling dat de rechter van de verzekeringnemer als een vordering kunnen worden uitgewonnen (artikel 21 lid 1).

Deze en dergelijke verschillen veelal onder invloed van het proefschrift van P. Clausing¹, mogen overigens niet worden overschat. Het meest essentiële uit het voorontwerp – de vatbaarheid van de verzekering voor uitwinning tot haar «spaargedeelte» – blijft gehandhaafd. Het

¹ Levensverzekering, pensioen en crediteuren in Boek 7 ontwerp nieuw B.W., diss. Amsterdam 1977.

ontwerp beoogt slechts deze gedachte meer tot in de details uit te werken.

Artikel 7.17.3.21. Lid 1 geeft de grondslag voor de mogelijkheid van uitwinning bij verzekeringen met afkoopwaarde door beslag onder de verzekeraar ten laste van de verzekeringnemer en diens faillissement aan. Enerzijds breidt dit lid, vergeleken met het gemene recht, die mogelijkheid uit met het geval dat een derde als begunstigde is aangewezen, doch deze aanwijzing nog niet onherroepelijk is geworden – zie ook lid 3 –, anderzijds beperkt het de uitwinning tot de afkoopwaarde.

Lid 1 volgt een iets andere constructie dan het voorontwerp. Artikel 21 hiervan bepaalde dat de verzekeraar in geval van beslag de afkoopsom zelf aan de verzekeringnemer schuldig wordt, zodat op deze vordering van de verzekeringnemer derdenbeslag onder de verzekeraar kan worden gelegd. Deze constructie is zeker praktisch en in beginsel bevredigend, doch haar consequenties gaan juist iets verder dan nodig en wenselijk is. Dit blijkt met name, indien het beslag niet tot het volle bedrag van de afkoopwaarde wordt gelegd of geldig is, of ten onrechte blijkt te zijn gelegd. Alsdan is de verzekeringnemer een vordering opgedwongen waaraan hij geen behoefte heeft, maar die toch haar gevolgen, zoals het verschuldigd zijn van rente, kan hebben. Voorts zou, althans zonder nadere voorziening, het gevolg zijn dat een tweede schuldeiser op de afkoopsom beslag kan leggen, ook indien inmiddels het verzekerde risico is geëindigd en een uitkering aan een derde is verschuldigd geworden.

Het ontwerp beoogt hetzelfde gevolg van vatbaarheid van de verzekering voor uitwinning te bereiken met een regeling die iets minder ver gaat. In het ontwerp wordt niet de afkoopsom verschuldigd, maar wordt bepaald dat de (economische) waarde die de verzekering voor de verzekeringnemer heeft, voor de regeling der uitwinning als een vordering van de verzekeringnemer op de verzekeraar wordt behandeld, zodat in geval van beslag de regels omtrent derdenbeslag van toepassing zijn. Voor faillissement betekent dit dat de curator het bedrag van de afkoopwaarde van de verzekeraar kan opvorderen. In dit verband is van belang het slot van de eerste zin, inhoudend dat wordt

gehandeld alsof het ging om een vordering die de verzekeraar (aan de verzekeringnemer) «mag betalen». Vermeden is de term «opeisbaarheid», omdat deze de indruk zou wekken dat de curator het bedrag ook terstond, vóór de verificatievergadering, zou moeten vorderen: de uitwinning van de verzekering behoort thuis in de executoriale fase van het faillissement. Voor de term «die deze mag betalen» vergelijkte men artikel 6.1.10.4 lid 2.

Vervolgens worde er de aandacht op gevestigd dat lid 1 de werkingssfeer van de regeling, in afwijking van het voorontwerp, beperkt tot de verzekeringen als bedoeld in artikel 13 lid 1, d.w.z. die stelling in een of meer uitkeringen voorzien, en dan nog voor zover de afkoopmogelijkheid niet contractueel is uitgesloten.

Zoals bij de toelichting op laatstgenoemd artikel is uiteengezet, komt het voor dat de verzekeraar afkoop ook voor sommige andere verzekeringsvormen mogelijk maakt. Dit zal met name het geval zijn met verzekeringen die alleen tot uitkering komen bij in leven zijn van de verzekerde. De verzekeraar zal echter aan afkoop bij zulke verzekeringen voorwaarden verbinden, zoals het aantonen, bijv. door middel van een medische keuring, van de goede gezondheid van de verzekerde. De schuldeiser die uitkering wenst zal daarvoor de medewerking van de verzekerde nodig hebben, die deze waarschijnlijk niet zal willen verlenen.

Voor een goed begrip van het geldingsgebied van dit artikel en de beide volgende zij tenslotte opgemerkt dat zij in verband met het huwelijksgoederenrecht niet zijn beperkt tot beslag wegens schulden van de verzekeringnemer zelf en tot diens faillissement: de verzekeringnemer kan mede-aansprakelijk zijn krachtens het huwelijksgoederenrecht (artikelen 84–85 en 102 Boek 1), maar ook is mogelijk dat op de rechten van de verzekeringnemer als gemeenschapsgoed verhaal voor schulden van de andere echtgenoot is toegelaten (artikelen 95–96 van Boek 1). Het faillissement van de echtgenoot van de verzekeringnemer kan de verzekering, indien die gemeenschapsgoed is, krachtens artikel 63 Fw. meebrengen.

Lid 2 bepaalt nader, in hoeverre de verzekering kan worden uitgewonnen, nl. tot het bedrag der afkoopwaarde verminderd met hetgeen de verzekeraar krachtens wet of overeenkomst

mag inhouden. Zoals eerder is opgemerkt wordt de relevante hoogte van de afkoopwaarde nader uitgewerkt in de artikelen 21a en 21b. Dat de verzekeraar bedragen op de uitkering mag inhouden, volgt uit artikel 14 lid 2 en ook uit lid 4 van het onderhavige artikel: de verzekering kan zijn beoeld of reeds eerder ten dele zijn uitgewonnen; voorts kan ook bij overeenkomst de bevoegdheid tot inhouding van bepaalde bedragen zijn bedongen. Het spreekt wel vanzelf dat voor deze bedragen geen nieuw verhaal op de verzekering bestaat.

Lid 3 bevat een uitzondering op het beginsel, die reeds in de algemene opmerkingen over de onderhavige artikelen ter sprake is gekomen, nl. die ten aanzien van de derde-begunstigde wiens aanwijzing reeds voor de uitwinning onherroepelijk was geworden: zijn positie blijft geheel onaangetaast; beslag kan alleen te zijnen laste worden gelegd, met inachtneming van artikel 7a.

Lid 4 geeft enige uitbreidingen aan de leden 1 en 2. Lid 1 betreft slechts de positie van een *lopende* verzekering bij beslag en faillissement. Komt die verzekering nu tot uitkering voordat de uitwinning is voltooid, dan schuift het recht op de uitkering volgens lid 4 in de plaats van die lopende verzekering en wordt de uitwinning *daarop* voortgezet. (De aandacht verdient dat op zo'n uitkering niet een eerder beslag kan rusten, ook niet een conservatoir: zie artikel 21a lid 4.) Een verdere uitbreiding van lid 1 is dat de uitwinning, die volgens lid 1 de rechten van de verzekeringnemer betreft, in dit geval voortgang kan vinden, ook als de uitkering tengevolge van het einde van het risico onherroepelijk voor een ander dan de verzekeringnemer wordt bestemd (zie verder artikel 21a lid 3); aanvaarding van de begunstiging kan aan de beslaglegger niet worden tegengeworpen: artikel 7b lid 1.

Een uitbreiding van lid 2 tenslotte geeft lid 4, doordat de uitkering volledig, en niet slechts tot haar afkoopwaarde, kan worden uitgewonnen, indien de uitkering de verzekeringnemer, zijn erfgenamen of zijn, hem overlevende, echtgenoot toekomt.

In de literatuur is herhaaldelijk aangedrongen op bescherming van pensioenverzekeringen en daarmee gelijk te stellen verzekeringen tegen verhaal door schuldeisers van de

verzekeringnemer¹. Een begin van zulk een bescherming treft men aan in de artikelen 32 lid 1 Pensioen- en spaarfondsenwet en 29 lid 1 Wet verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling.

In lid 5 wordt zulk een bescherming uitgewerkt. Aangezien het moeilijk is een nauwkeurige omschrijving van «pensioen- en daarmee gelijk te stellen oudedagsverzekering» te geven, wordt in dit lid aansluiting gezocht bij de levensverzekeringen die aanspraak geven op lijfrenteuitkeringen of althans – door een lijfrenteclausule op een kapitaaluitkering – daartoe moeten leiden. Wegens de fiscale consequenties behoeft niet te worden gevreesd dat een zodanige clausule lichtvaardig aan een kapitaalverzekering wordt ontnomen.

De bescherming wordt daarin gezocht dat bij deze verzekeringen niet het volle bedrag van lid 2 voor de uitwinning beschikbaar is, doch dit wordt verminderd met een bedrag dat overeenkomt met hetgeen – bij de gegeven verzekering – nodig is tot verzekering van tweemaal het ongehuwdenpensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet. Dit betekent dat degene die voor oudedagsverzorging voldoende uittrekt om niet meer dan dit bedrag te verzekeren (in de regel boven het AOW-pensioen zelf), deze voorziening niet door beslag of faillissement al zien aangetast, en degene die meer verzekerde, slechts dit meerdere. Het bedrag – aan de keuze waarvan uiteraard een zekere willekeur niet vreemd is – kan worden beschouwd als een niet overdreven voorziening voor de oudedag, die zoveel mogelijk daartoe in stand moet blijven. Daarbij bedenke men dat vele echte pensioenverzekeringen, bijv. de meeste werknemerspensioenverzekeringen, al niet door de artikelen 21–23b getroffen zullen worden, omdat ze niet overeenkomstig artikel 13 afkoopbaar zullen zijn. De tweede zin, die verwijst naar artikel 475e van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zoals dat bij wetsonwerp 16 593 wordt voorgesteld, verhindert dat een verzekeringnemer die meer dan één verzekering heeft lopen

¹ Zie in het bijzonder W. Westbroek, Problemen van levensverzekering, Broederschap Candidaat-Notarissen 1960; P. Clausen, Levensverzekering, Pensioen en crediteuren in Boek 7 ontwerp Nieuw B.W., prft. Amsterdam 1976, en Th. L. J. Bod, Pensioen en privaatrecht, prft. Nijmegen 1979.

terzake waarvan beslag kan worden gelegd, meer dan eenmaal beroep op de beslagvrije voet kan doen. Volgens de derde zin van het lid geldt de bescherming niet, indien de verzekering als een gift moet worden aangemerkt, hetgeen past in de reeds uiteengezette verhouding tussen de onderhavige artikelen en artikel 7.3.12c.

Lid 5 voorziet niet in een beslagvrije voet voor de uitkeringen, daar hiervoor krachtens het bovengenoemde wetsontwerp een regeling wordt getroffen.

Lid 6 geeft aan dat de verzekeraar ook het bedrag waarvoor verhaal volgens lid 1 wordt genomen, met rente en kosten, in mindering op zijn schuld mag brengen. Wanneer dit gebeurt, zal van de omstandigheden afhangen. Wanneer tijdens het beslag of het faillissement het risico niet eindigt, blijft de verzekering doorlopen, alsof zij was beleend (vgl. lid 8), totdat hetzij het risico eindigt, hetzij de verzekering vervalt omdat betaling van premies en beleningsrente achterwege blijft en de verzekering geen premievrije waarde (meer) bezit (zie artikel 15 lid 2 slotzin). Als het risico eindigt voordat de verzekering vervallen is, zal de verzekeraar zijn verhaal nemen, wanneer de uitkeringen opeisbaar worden. Indien het risico nog tijdens beslag of faillissement eindigt, kan de verzekeraar reeds terstond afwikkelen.

Lid 7 geeft aan, welke regels bij een inhouding gelden. Het formuleert in de eerste zin het voor de hand liggend uitgangspunt dat deze inhouding op de uitkeringen geschiedt naar evenredigheid van hun grootte. De tweede zin bepaald nu dat de afwijkingen van de hoofdregel in de leden 3 en 4 geen invloed hebben op het maximum dat op de overige uitkeringen kan worden verhaald.

Het volgende voorbeeld moge de werking van lid 7 in verband met de leden 3 en 4 nader toelichten. Een gemengde of levenslange overlijdensverzekering is gesloten tot een bedrag van f 120 000, waarvan de afkoopwaarde $\frac{3}{4}$, d.i. f 90 000 bedraagt. Verzekerd zijn drie uitkeringen ad f 40 000, één voor een derde wiens aanwijzing onherroepelijk is geworden (A), één voor een derde, wiens aanwijzing nog herroepelijk is (B), en één ten gunste van de verzekeringnemer zelf (C). De onherroepelijke begunstiging beperkt de mogelijkheid tot uitwinning (lid 3): daarvoor komt nu niet f 90 000 in aanmerking, doch $\frac{3}{4}$ van f 40 000

minder, d.w.z. f 60 000. Wordt dit bedrag vóór het einde van het risico uitgewonnen, dan zal de verzekeraar dat laatste bedrag, vermeerderd met rente en kosten volgens de hoofdregel van lid 7 op B en C elk voor de helft verhalen.

Worden de uitkeringen echter tijdens het beslag of faillissement opeisbaar, dan gaat lid 4 werken: de uitkering aan C wordt voor het volle bedrag van f 40 000 door de uitwinning getroffen. Op het verhaal op de uitkering aan B hebben echter de bijzondere bepalingen omtrent A en C geen invloed: ten laste van de hem toekomende uitkering blijft volgens de tweede zin van lid 7 – tezamen met de eerste zin van dat lid en met lid 2 – het bedrag van f 30 000 verhaalbaar.

De werking van lid 7 beperkt zich overigens niet tot uitwinning van de uitkeringen: ook wanneer vóór het einde van het risico wordt uitgewonnen, mag de positie van de begunstigde wiens aanwijzing onherroepelijk is geworden, niet in gevaar worden gebracht. Dit brengt met zich mee dat bijvoorbeeld beslag niet de afkoopwaarde kan treffen, voor zover die correspondeert met hetgeen de begunstigde toekomt of waarop hij zijn beperkt recht van pand of vruchtgebruik kan uitoefenen.

Lid 8 verklaart overeenkomstig artikel 21 lid 2 van het voorontwerp de gevolgen van belening van toepassing op de betaling krachtens beslag of faillissement. De betekenis is in de eerste plaats dat de verzekering niet door de uitwinning ophoudt te bestaan. Daarnaast heeft zij tot gevolg de toepasselijkheid van bedingen omtrent rente en kosten en dgl. Wegens de wettelijke regel van lid 6 dat de wettelijke compensatieregeling van artikel 6.1.10.4 verruimt, en van artikel 14 lid 2 zal het niet meer nodig zijn in de beleningsvoorwaarden voortaan ook bevoegdheden tot inhouding op te nemen, waartoe het voorontwerp zou hebben genoopt.

Artikelen 21a en 21b. Beide artikelen werken artikel 21 uit, het eerste voor het geval van beslag, het tweede voor faillissement. Een belangrijk bestanddeel van deze artikelen wordt gevormd door nadere bepaling van het bedrag der afkoopwaarde dat ten behoeve van de schuldeisers van de verzekeringnemer kan worden uitgewonnen. Deze bepalingen zijn daarom van belang, omdat de afkoopwaarde tijdens de uitwinning kan veranderen en ook

ophouden te bestaan. Voor het executoriale beslag is deze mogelijkheid niet van veel betekenis, omdat dit in een beperkte periode pleegt te kunnen worden afgewikkeld. Anders is dit echter bij conservatoir beslag en faillissement, die geruime tijd kunnen duren.

De afkoopwaarde kan tijdens beslag en faillissement blijven stijgen, indien de premiebetaling wordt voortgezet. Dit zal waarschijnlijk niet gebeuren, zolang de kans bestaat dat alsdan de verhoging der afkoopwaarde mede onder de uitwinning valt. Stelt de verzekeringnemer of een derde, zoals de begunstigde, prijs op voortzetting der premiebetaling, dan zal derhalve een regeling met de beslaglegger moeten worden getroffen die het beslag beperkt tot de waarde, opgebouwd tot aan het tijdstip waarop tijdens het beslag voor het eerst premie wordt betaald. De beslaglegger zal geen redelijk belang hebben zich daartegen te verzetten, omdat immers anders de premiebetaling niet zal worden voortgezet. Een regeling als hier bedoeld, kan bijv. worden gevonden in de opheffing van het beslag tegen een garantie voor de afkoopwaarde op het tijdstip van het treffen der regeling; deze garantie kan door de verzekeraar overeenkomstig diens beleningsvoorwaarden worden gegeven. Een speciale wettelijke regeling is hiervoor niet nodig.

Voor het geval van faillissement zijn in dit opzicht wél bepalingen opgesteld, die de mogelijkheid van «lossing» der verzekering beogen; zie artikel 21b leden 4–7, die zijn geïnspireerd op en enige verruiming vormen van artikel 23 lid 1 van het voorontwerp.

Als de premiebetaling wordt gestaakt kan daarvan het gevolg zijn dat de afkoopwaarde vermindert. Dit is het geval als in de polis als regeling bij wanbetaling is overeengekomen de zgn. automatische voortzetting welke ingevolge artikel 13 lid 2 wordt toegestaan in plaats van de premievrije voortzetting tegen verminderde verzekerde bedragen. Als de verzekering, eveneens volgens artikel 13 lid 2 premievrij wordt voortgezet, zal er van een vermindering in de afkoopwaarde, na de aanvang van beslag of faillissement, niet of nauwelijks sprake zijn.

Met de mogelijkheid van automatische voortzetting houdt het ontwerp rekening door de hoogte van de, voor uitwinning relevante, afkoopwaarde te stellen op een laat

ogenblik: zie artikel 21a leden 1 en 2 en artikel 21b lid 1.

De afkoopwaarde kan niet slechts door stijging of daling veranderen, doch zij kan ook ophouden te bestaan. Dit geschiedt, als het risico eindigt en een uitkering verschuldigd wordt; vgl. de gevallen b–d van artikel 5 lid 1. Een uitkering aan de verzekeringnemer zelf of diens erfgenamen als zodanig valt alsdan in haar geheel onder het beslag of in het faillissement, zoals reeds eerder is opgemerkt; zie artikel 21 lid 4. Daarbuiten bepaalt artikel 21a lid 3 jo lid 2, dat het beslag wordt voortgezet voor de laatste afkoopwaarde die de verzekering bezat, nl. die op de dag welke voorafging aan het einde van het risico.

In principe ditzelfde geschiedt in geval van faillissement: artikel 21b lid 3 verwijst hiervoor naar artikel 23, dat in lid 2, verhaal op de aan een derde begunstigde verschuldigde uitkering toelaat tot de premievrije waarde der verzekering op de dag voorafgaand aan het einde van het risico.

Artikel 7.17.3.21a. De achtergrond van lid 1 is in het voorgaande reeds belicht. De verklaring waarnaar wordt verwezen is die welke de derde beslagene, i.c. de verzekeraar, moet afleggen met betrekking tot hetgeen hij de geëxecuteerde, i.c. de verzekeringnemer, is verschuldigd, d.w.z. in beginsel het bedrag der afkoopwaarde.

Lid 2 bepaalt de afkoopwaarde nader voor het geval dat het verzekerd risico eindigt en, door het verschuldigd worden van de uitkering, de verzekering haar afkoopwaarde verliest. Omdat volgens lid 3 het beslag dan toch wordt afgewikkeld, geschiedt dit op de grondslag van de afkoopwaarde die de verzekering had onmiddellijk vóór het einde van het risico – voor zover althans geen uitkering aan de verzekeringnemer zelf of diens erfgenamen als zodanig wordt verschuldigd.

Lid 3 bevat een regeling voor het geval dat de aanwijzing van de begunstigde tijdens het beslag onherroepelijk wordt. Door het onherroepelijk worden verliest de verzekeringnemer de vrije beschikking over de waarde der verzekering, hetgeen zonder nadere voorziening tot gevolg zou hebben dat het beslag niet kan worden voortgezet. Wanneer de aanwijzing van de begunstigde onherroepelijk wordt, is geregeld in artikel 5 lid 1, waar een vijftal

gevallen – onder a–e – wordt onderscheiden. Voor het eerste daarvan, de aanvaarding van de begunstiging, is in de regel toestemming van de verzekeringnemer vereist: artikel 6a lid 2. Dat deze niet tegen de beslaglegger werkt, is reeds bepaald in artikel 7b. Ditzelfde gevolg verbindt het onderhavige lid in beginsel ook aan de andere gevallen van onherroepelijk worden van de begunstiging, wanneer dit niet wordt veroorzaakt door een rechtshandeling van de verzekeringnemer, doch door de vervulling van een voorwaarde.

Lid 3 bestaat uit een tweetal zinnen. De eerste daarvan regelt de positie van de schuldeiser die zijn beslag reeds vóór het onherroepelijk worden van de begunstiging heeft gelegd, aldus dat deze in het geheel niet geschaad: het beslag wordt afgewikkeld alsof er niets was gebeurd, zij het eventueel, voor wat de hoogte der afkoopwaarde betreft, met inachtneming van lid 2.

De tweede zin heeft betrekking op de schuldeiser die pas beslag legt nadat de begunstiging onherroepelijk is geworden. Deze beslaglegger mag volgens de bepaling meeprofiteren bij de afwikkeling van het eerste beslag indien het verzekerd risico bij de aanvang van zijn beslag nog niet is geëindigd, d.w.z., in de gevallen van artikel 5 lid 1 onder a en e, indien de gevallen b–d zich niet voordoen. Alsdan immers loopt de verzekering nog en is haar afkoopwaarde reeds bestemd tot verhaal ten behoeve van de schuldeisers van de verzekeringnemer.

Anders is het echter, als het verzekerd risico is geëindigd en een uitkering verschuldigd is geworden. Alsdan komt een nieuwe beslaglegger te laat: is een uitkering dan verschuldigd aan de verzekeringnemer zelf, dan kan hij daarop beslag leggen; op een uitkering aan een derde heeft hij, buiten de regeling der giften volgens artikel 7.3.12c en de vereffening der nalatenschap volgens de artikelen 23 en 23b, geen greep.

De leden 4 en 5 geven het karakter van het verhaal op de verzekering aan. In de praktijk pleegt derdenbeslag te worden gelegd op hetgeen de geëxecuteerde, i.c. de verzekeringnemer, van de derdebeslagene, i.c. de verzekeraar, te vorderen heeft. In geval van een nog lopende verzekering kan dat tweemaal zijn: in de eerste plaats het bedrag der afkoopwaarde volgens artikel 21 leden 1 en 2, in de tweede plaats mogelijkerwijs een voorwaardelijk recht op uitkering.

Zonder nadere bepaling zou de beslaglegger, na het bedrag van de afkoopwaarde te hebben geïnd, het beslag kunnen laten leggen, in de hoop dat de verzekeringnemer de premiebetaling voortzet. Als de verzekeringnemer zelf begunstigde is, zou de beslaglegger dan, wanneer het risico zich verwezenlijkt, alsnog verhaal kunnen nemen op de uitkering. Ook zou hij van meet af aan beslag op een eventuele uitkering ten gunste van de verzekeringnemer kunnen leggen.

Voor verzekeringen met afkoopwaarde wordt dit alles echter door de onderhavige leden verhindert: beslag kan slechts overeenkomstig artikel 21 lid 2 tot de hoogte van de afkoopwaarde worden gelegd en wordt dan volgens dat en het onderhavige artikel afgewikkeld; beslag op een uitkering aan de verzekeringnemer zelf kan slechts worden gelegd na het einde van het verzekerd risico. Deze keuze is in het bijzonder om praktische redenen gemaakt. Men geraakt immers in moeilijk oplosbare problemen, indien er meer dan één beslaglegger is, en de een terstond, tot de hoogte der afkoopwaarde, wil afwickelen en de ander wil wachten tot de uitkering verschijnt. Het verdient daarom de voorkeur beslag tijdens de duur der verzekering slechts te laten strekken tot het bedrag der afkoopwaarde, behalve in het geval waaraan lid 5 door verwijzing naar artikel 21 lid 4 herinnert, nl. wanneer de uitkering verschuldigd wordt op een tijdstip dat het beslag nog niet is afgewikkeld.

Artikel 21b. Lid 1 is reeds toegelicht in de passage die aan de artikelen 21a en 21b gezamenlijk is gewijd.

Lid 2 behandelt het geval dat het onherroepelijk worden van de begunstiging het gevolg is van het einde van het risico, en de verzekering tot een uitkering leidt. Alsdan wordt de regeling van de artikelen 23 en 23a van toepassing: het bijzondere geval van artikel 21b gaat op in het ruimere van artikel 23. Komt een uitkering aan de verzekeringnemer of zijn erfgenamen als zodanig toe, of is artikel 4a lid 7 van toepassing, dan valt, volgens artikel 21 lid 4, deze in haar geheel in het faillissement.

De leden 3–5 werken het beginsel van het verhaal tot – maximaal – de afkoopwaarde nader uit. Daarbij geven zij uitbreiding aan de voorziening van artikel 23 lid 1 van het voorontwerp, volgens welke de curator de verzekering tegen haar

afkoopwaarde aan de begunstigde moet aanbieden.

Het ontwerp trekt deze gedachte aldus door dat steeds wanneer de afkoopwaarde aan de boedel ten goede is gekomen, de verzekering en haar uitkering overigens van uitwinning zijn gevrijwaard.

Het volgens artikel 21 lid 2 voor uitwinning vatbare bedrag kan op vijf verschillende wijzen in de boedel komen: ten gevolge van uitwinning door de curator, door afkoop, door belening, door overdracht tegen de waarde en doordat een derde de waarde aan de boedel vergoedt. Afkoop heeft uiteraard het einde der verzekering tot gevolg, maar de andere handelingen houden de verzekering, en daarmee de uitkering, in stand, en voor deze gevallen bepaalt het ontwerp dat zij lossing van verzekering en uitkering meebrengen zodra de curator de beschikking over het bedrag dat de waarde vertegenwoordigt, heeft verkregen.

In dit perspectief bestaat er ook geen bezwaar tegen dat de curator de verzekering niet buiten de verzekeringnemer om moet kunnen doen afkopen, belenen of overdragen. Aldus wordt de vermogenswaarde ten behoeve van de boedel afgescheiden, en houdt de verzekeringnemer overigens zeggenschap in hetgeen met de verzekering gaat gebeuren; dit is van belang zowel voor de mogelijkheid tot verdere voortzetting van de verzekering als met het oog op het risicogedeelte dat tot uitkering zal kunnen komen, en dient de belangen van de begunstigten die gewoonlijk de verzekeringnemer nastaan. Vaak zal het dan ook de begunstigde zijn door of te wiens behoeve van de geboden mogelijkheid gebruik zal worden gemaakt. Overigens is de regeling niet beperkt tot de verzekering waarbij een derde begunstigde is: ook voor zover de uitkering de verzekeringnemer zelf, zijn nalatenschap of zijn erfgenamen ten goede zal komen, kan de verzekering aan de uitwinning worden onttrokken; dit is in overeenstemming met hetgeen volgens artikel 21a leden 4 en 5 voor beslag geldt.

Opgemerkt moge worden dat lid 3 ook geldt voor contractuele afkoop en belening in de gevallen waarin de mogelijkheid daartoe niet in de artikelen 13 en 14 door de wet wordt voorgeschreven.

Lid 4 verbindt aan uitwinning en belening door de curator en aan

overdracht het gevolg van bevrijding van de verzekering en uitkering uit de bedreiging met (verdere) uitwinning. De bepaling ziet hier niet slechts op uitwinning door het faillissement, doch onttrekt voor de tijd van dat faillissement de verzekering en uitkering ook aan de mogelijkheid van beslag.

Lid 5 tenslotte verbindt hetzelfde gevolg van lossing aan het optreden van een derde, die met toestemming van de verzekeringnemer aan de boedel de waarde der verzekering vergoedt. Anders dan in geval van overdracht blijft alsdan de verzekeringnemer zijn hoedanigheid behouden.

De leden 4 en 5 maken op deze wijze inbreuk op de regel van artikel 21 lid 4.

Artikel 7.17.3.22 (vervallen). Deze bepaling uit het voorontwerp is opgegaan in het thans voorgestelde artikel 7a.

Artikel 7.17.3.23. Lid 1 is reeds toegelicht in de passage die is gewijd aan de artikelen 21-23b gezamenlijk: het stelt het beginsel van de aantastbaarheid van levensverzekeringssuitkeringen aan derden wegens schulden van de verzekeringnemer.

Opmerking verdient nog dat wordt gesproken van «voor derden bestemde» uitkeringen. Deze uitdrukking omvat niet slechts de uitkeringen waarop de derde als begunstigde door aanvaarding recht heeft verkregen, doch ook die welke onherroepelijk voor hem zijn bestemd – zie artikel 5 lid 1, b-e –, ook voor zover ze nog niet zijn aanvaard. Zie echter lid 3.

Lid 2 beperkt het beginsel van lid 1 tot de premievrije waarde. Door het woord premievrije waarde en niet afkoopwaarde te gebruiken, wordt bereikt, dat ook van verzekeringen die niet afkoopbaar zijn, doch wel premievrije waarde bezitten, die waarde na uitkering in het faillissement of de vereffening kan worden betrokken. De bepaling is overigens geredigeerd naar analogie van artikel 21 lid 2; naar de toelichting daarop zij verwezen. Dit geldt ook voor (een toelichting op) lid 3 dat naar analogie van artikel 21 lid 3 uitkeringen voor derden met een tevoren reeds onherroepelijk geworden begunstiging aan het faillissement en de vereffening onttrekt, en voor lid 4 dat lid 7 van artikel 21 van overeenkomstige toepassing verklaard.

Lid 5 geeft een uitbreiding aan lid 1 in verband met het huwelijksvermogensrecht, omdat de goederen op naam van een verzekeringnemer in een faillissement of onder de vereffening van een nalatenschap kunnen vallen, ofschoon de verzekeringnemer niet de failliet of erfflater zelf is, doch diens echtgenoot met wie hij in enige gemeenschap van goederen is of was gehuwd (artikel 63 Fw. jis artikel 95 lid 1 en artikel 96 lid 1 Boek 1 B.W.). Voor de toepassing van de artikelen 21-21b is een speciale bepaling in dit opzicht niet nodig, omdat de tekst daar niet het verband tussen de kwaliteit van de schuldenaar en verzekeringnemer legt (zie de toelichting bij lid 1 van artikel 21), maar nu lid 1 van artikel 23 wel spreekt over het faillissement en de nalatenschap van de verzekeringnemer, bestaat aan een uitdrukkelijke bepaling in dit opzicht behoefte.

Lid 6 onttrekt de giften bij wijze van sommenverzekering aan de werking van de artikelen 23-23b, omdat daarvoor een eigen regeling is ontworpen, die in enige opzichten verder gaat. Men vergelijk hierbij de inleidende opmerkingen in deze memorie bij de artikelen 21-23b.

Artikel 23a. Lid 1 werkt artikel 23 lid 1 uit voor het geval van faillissement: de aantastbaarheid van de uitkering aan een derde geldt slechts als de uitkering tijdens het faillissement van de verzekeringnemer wordt verschuldigd. Deze schuld kan zijn ontstaan door diens overlijden, maar ook door een andere gebeurtenis die het einde van het verzekerde risico betekent.

Lid 2 geeft aan wat het betekent, dat de uitkering aan een derde in het faillissement van de verzekeringnemer wordt betrokken: de curator kan het bedrag, dat overeenkomstig artikel 23 leden 2 e.v. kan worden uitgewonnen, van de verzekeraar vorderen. Doch geheel strak is deze regeling niet volgehouden, indien de verzekeraar inmiddels reeds te goeder trouw aan de begunstigde uitkeerde. De verzekeraar is immers terzake van de uitkering geen schuldenaar van de failliete verzekeringnemer, doch van een derde begunstigde die buiten het faillissement staat. Daarom gaat het niet aan de verzekeraar te belasten met het risico waarmee de Faillissementswet slechts de schuldenaars van de failliet belast. Vandaar dat veeleer is aangesloten bij de algemene regeling van de artikelen 6.1.6.7 en 6.1.6.7b.

Artikel 7.17.3.23b. De leden 1 en 2 verwijzen naar de erfrechtelijke vereffening; hun strekking is al toegelicht in de algemene toelichting op de artikelen 21–23b, onder 3.

De uitkeringen waarop het artikel betrekking heeft, zijn slechts die welke worden verschuldigd door het overlijden van de verzekeringnemer, in zoverre is de werkingssfeer van het artikel beperkter dan die van het vorige.

Bij de uitwerking is aangesloten aan de bepalingen die in verwante omstandigheden gelden volgens de voorstellen omtrent het erfrecht in Boek 4 en de schenking bij dode volgens titel 7.3 (artikelen 3b en 12c).

De bepalingen waarop hier wordt gedoeld, betreffen de vermindering van legaten die mogelijk is, wanneer niet alle schulden der nalatenschap kunnen worden voldaan; men zie daartoe artikel 4.4.2.4. Wie tot deze vermindering bevoegd is – de erfgenamen, de executeur-testamentair, de vereffenaar – volgt uit de bepalingen van het erfrecht omtrent het beheer van de boedel; verkeerde de nalatenschap in staat van faillissement op het tijdstip van het overlijden van de verzekeringnemer, dan zal de curator bevoegd zijn.

Deze bepalingen worden in artikel 7.3.3b van overeenkomstige toepassing verklaard op schenkingen bij dode, en voor zover een gift bestaat uit begunstiging bij sommenverzekering, nader uitgewerkt in artikel 7.3.12c. De vermindering geschiedt naar evenredigheid, met dien verstande dat legaten ter voldoening aan een natuurlijke verbintenis pas na de andere voor vermindering in aanmerking komen (artikel 4.4.2.4); in zoverre nuanceert het laatstgenoemde artikel enigszins de regel van artikel 21 lid 7 die overigens bij artikel 23 lid 3 van overeenkomstige toepassing is verklaard. Voor zover de uitkering al een legaat wordt aangemerkt, zullen deze regels ook de vermindering volgens het onderhavige artikel beheersen. Uit het toepasselijk verklaarde artikel 4.4.2.4. volgt ook wat de werking der vermindering is: de begunstigde wordt een bedrag schuldig aan de nalatenschap. Heeft hij de uitkering nog niet ontvangen, dan zal de vereffenaar daarvoor derdenbeslag onder de verzekeraar kunnen leggen. Gelijkstelling van de uitkering met een legaat brengt mede dat de vereffenaar gedurende drie jaren het

bedrag waarmee de uitkering is verminderd, kan vorderen: zie artikel 4.5.3.10a.

Lid 3 houdt rekening met de positie van de begunstigde die de uitkering te goeder trouw heeft ontvangen, en die achteraf door de vermindering wordt overvallen. De bepaling is geïnspireerd door artikel 46 van de Faillissementswet en door artikel 3.2.11 lid 5 nieuw B.W. Beslissend is of de uitkering zich nog bij de aanvang der vereffening in het vermogen van de begunstigde bevond, en niet reeds was verteerd of verbruikt.